Спеціалізованій вченій раді Д 41.086.03
Національного університету
«Одеська юридична академія»

ВІДГУК

офіційного опонента Резніченка Семена Васильовича на дисертацію Полуніної Ольги Олександрівни «Договір роздрібної купівлі-продажу за цивільним законодавством України», поданої на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право

На підставі ознайомлення з рукописом дисертації, авторефератом та оприлюдненими науковими роботами можна зробити такий висновок.

Роздрібна купівля-продаж є одним із найбільш поширених договорів серед суб'єктів цивільних правовідносин. Це зумовлюється необхідністю постійного задоволення особистих, домашніх потреб.

Щодня у світі здійснюється мільйони таких правочинів, котрі у своїй сукупності утворюють роздрібний торговий оборот. На своєму шляху до споживання товари, зазвичай, проходять низку етапів (закупівля сировини, виробництво, розподіл у порядку оптової торгівлі), опосередкованих різними правовими формами. Але в кінцевому рахунку саме обслуговування потреб населення і є головною метою всієї економіки.

Договір роздрібної купівлі-продажу є різновидом договору купівлі-продажу, що є основним видом цивільно-правових зобов'язань, які виникають у товарно-грошовому обороті. Увесь шлях, який проходить товар від виробника до споживача, здійснюється на основі цивільно-правових договорів. Ці договори укладаються: між виробниками в різних галузях виробництва, між виробниками і торгуючими організаціями, між особами, які здійснюють оптову й роздрібну торгівлю, між продавцями, які здійснюють роздрібну торгівлю, і споживачами тощо. Важливо зауважити, що саме договір купівлі-продажу є основним засобом організації й оформлення цих відносин.

Якщо визнати, що господарські, економічні відносини, які виникають при цьому, є змістом, то укладені договори купівлі-продажу є правовою формою вираження цих відносин.

Договір роздрібної купівлі-продажу, як було вже зазначено, є різновидом договору купівлі-продажу, який належить до традиційних інститутів цивільного права та має багатовікову історію розвитку. Відома науці історія правового регулювання цього договору нараховує більше трьох тисяч років. У процесі розвитку правових систем відбувався природний відбір правових норм про купівлю-продаж. Випадкові положення із часом відсіювалися, поступаючись місцем більш обґрунтованим і якісним. Підвищується рівень юридичної техніки.

На підставі вищевикладеного можна зробити висновок, що договір роздрібної купівлі-продажу має дуже важливе значення і є не лише юридичною підставою виникнення, зміни чи припинення цивільних прав і обов'язків, його призначення значно ширше. Він виконує важливу праворегулюючу, а також правозахисну функцію. Кожна зі сторін договору роздрібної купівлі-продажу повинна належним чином виконувати всі обумовлені в ньому або передбачені законом обов'язки. У разі порушення їх продавець або покупець несуть майнову відповідальність чи інші правові наслідки, які можуть і не бути мірою цивільно-правової відповідальності, яка настає, зокрема, за наявності умов, передбачених законом за порушення зобов'язань (гл. 51 ЦК України).

Таким чином, **актуальність даного дослідження** визначена необхідністю глибокого, всебічного вивчення договору роздрібної купівлі-продажу в сучасному українському законодавстві, розроблення й вирішення низки теоретичних і практичних проблем, що існують сьогодні і можуть виникнути в майбутньому, у процесі становлення й розвитку зазначених відносин.

Дисертація є частиною науково-дослідної роботи кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія» «Методологічні засади вдосконалення цивільного законодавства» на 2011–

2015 роки як складової плану науково-дослідної роботи Національного університету «Одеська юридична академія» «Теоретичні та практичні проблеми забезпечення сталого розвитку української державності та права» на 2011–2015 роки (державний реєстраційний номер 0110U000671).

Дисертантом обрано як предмет дослідження договір роздрібної купівлі-продажу за цивільним законодавством України, тобто нормативно-правові акти, судову практику, юридичну літературу, які регулюють та висвітлюють відносини в зазначеній сфері.

Метою дисертаційного дослідження є розкриття сутності, значення та специфіки договору роздрібної купівлі-продажу, класифікація його різновидів, а також формулювання пропозицій щодо подальшого вдосконалення його правового регулювання, зокрема шляхом наближення до європейської концепції захисту прав споживачів.

Для досягнення поставленої мети дисертант поставила перед собою такі завдання: висвітлити історію розвитку та правового регулювання договору роздрібної купівлі-продажу в країнах романо-германської правової сім'ї та в Україні; охарактеризувати договір купівлі-продажу як родове поняття щодо договору роздрібної купівлі-продажу; визначити поняття договору роздрібної купівлі-продажу та виокремити його характерні ознаки, що зумовлюють специфіку цього виду договору купівлі-продажу; здійснити класифікацію видів договору роздрібної купівлі-продажу відповідно до чинного законодавства України та світової практики; установити особливості виконання договору роздрібної купівлі-продажу; виокремити підстави припинення договору роздрібної купівлі-продажу та надати їх загальну характеристику; охарактеризувати найпоширеніші наслідки порушення договору роздрібної купівлі-продажу; сформулювати пропозиції щодо вдосконалення правового регулювання договору роздрібної купівлі-продажу на підставі порівняння чинного законодавства України з нормами права ЄС. Уважається, що мети у цілому досягнуто.

Методи наукового дослідження, застосовані дисертантом, забезпечили необхідний рівень логічного обґрунтування наукових положень

дисертації. Дисертант залежно від завдань роботи виокремила загальнонаукові та спеціально-юридичні методи. Зокрема, в роботі використані формально-логічний, діалектичний, системно-структурний, формально-юридичний, порівняльно-правовий, метод моделювання, історичний та інші методи.

Емпіричним підґрунтям дослідження є судова практика з питань виконання і припинення договору роздрібної купівлі-продажу, захисту прав споживачів за 2007-2016 роки.

Структура роботи обумовлена метою і предметом дослідження. Дисертація складається із вступу, 3-х розділів, які розбиті на 6 підрозділів, висновків, списку використаних джерел.

Наукова новизна одержаних результатів заслуговує уваги, вона є першим у науці цивільного права України спеціальним комплексним дослідженням, в якому викладено цілісну концепцію правової природи і значення договору роздрібної купівлі-продажу, виокремлено сучасні особливості його форми і змісту, систематизовано класифікацію різновидів цього договору, а також сформульовано пропозиції щодо вдосконалення відповідних норм ЦК України та Закону України «Про захист прав споживачів».

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані в дисертації висновки та пропозиції можуть бути використані в науково-дослідній сфері – для подальшого дослідження правової природи договору роздрібної купівлі-продажу, детального вивчення особливостей його виконання; правотворчій сфері – для вдосконалення цивільного законодавства України в аспекті правового регулювання договору роздрібної купівлі-продажу, приведення його у відповідність до норм права Європейського Союзу; правозастосовній сфері – при вирішенні цивільних справ за позовом про захист прав споживачів; навчальному процесі – при викладанні нормативного курсу «Цивільне право України», спеціального курсу «Зобов'язальне право», підготовці підручників, навчальних посібників, методичних рекомендацій із зазначених дисциплін.

У роботі сформульовано важливі для цивільно-правової науки теоретичні висновки та практичні рекомендації. У результаті дослідження здійснено розгорнуту класифікацію видів договору роздрібної купівлі-продажу за такими підставами: способом вручення товару за договором; моментом укладення договору; терміном оплати товару; обов'язком доставки товару покупцю; моментом переходу права власності на переданий товар; моментом прийняття товару; способом ознайомлення покупця з товаром; предметом договору роздрібної купівлі-продажу; покупцем як сторони договору роздрібної купівлі-продажу.

У результаті проведеного автором аналізу норм чинного законодавства України та зарубіжних країн, а також наявної судової практики сформульовано пропозиції про приведення Закону України «Про захист прав споживачів» у відповідність до Закону України «Про електронну комерцію», зокрема щодо належної форми вираження акцепту. Запропоновано доповнити частину четверту статті 4 Закону України «Про захист прав споживачів» нормами про встановлення особи покупця шляхом присвоєння одноразового ідентифікатора при реєстрації або використання ним електронного цифрового підпису (за умови забезпечення його доступності та зручності оформлення).

Автором доведено необхідність відшкодування шкоди, заподіяної покупцю невиконанням продавцем обов'язків зі зберігання товару протягом визначеного строку, та запропоновано доповнити статтю 701 ЦК України частиною четвертою такого змісту: «Покупець у разі невиконання чи неналежного виконання продавцем зберігання товару до спливу обумовленого ним строку може витребувати відшкодування завданих збитків, якщо продавець не доведе відсутність своєї вини».

Обґрунтованість і достовірність отриманих результатів, висновків і пропозицій підтверджується широкою джерельною базою проведеного дослідження, використанням різноманітних прийомів аналізу порушених питань, достатньою апробацією отриманих результатів, а також тим, що

аналіз різних аспектів досліджуваної теми призводить до однозначних висновків, зроблених за підсумками дослідження.

Наукові праці дисертанта у фахових друкованих виданнях, узяті в цілому, містять усі основні положення, викладені в рукописі дисертації. Зміст автореферату та основних положень у рукописі дисертації є ідентичним.

Дисертаційна робота Полуніної О.О. викладена грамотно, читається легко і з інтересом. Визначення мети дисертаційної роботи адекватно відповідає суті важливої наукової проблеми дослідження. Увесь зміст дисертації підтверджує те, що мета дослідження у ході її виконання досягнута. Варто також звернути увагу, що в роботі використана судова практика.

Дисертаційне дослідження Полуніної О.О. «Договір роздрібної купівлі-продажу за цивільним законодавством України» можна охарактеризувати як завершену наукову монографічну працю, якій притаманний високий науково-теоретичний рівень розгляду порушених питань. Результати дослідження вирішують конкретне наукове завдання приведення у відповідність до світових та європейських стандартів правових норм, що регулюють сервітутні відносини.

Теоретичні висновки ґрунтуються як на власних міркуваннях автора, так і на основі ретельного аналізу наукової літератури (приватноправової, цивілістичної, міжнародної, інших галузей права), праць провідних науковців України, Росії (як сучасних, так і радянських часів), а також ряду інших країн. Вирішення поставлених завдань супроводжується комплексністю аналізу літературних і нормативних джерел, здійсненням порівняльного аналізу чинного законодавства. Такий підхід до дисертаційного дослідження робить висновки дисертанта досить цікавими та науково значущими.

Зазначаючи належний рівень дисертаційного дослідження Полуніної О.О., разом із тим є підстави для висловлення окремих **зауважень та побажань**.

1. Підрозділ 2.2. «Поняття та ознаки договору роздрібної купівлі-продажу» бажано було б доповнити також елементами зазначених договірних відносин. Хоча в роботі автор і розглядає суб'єкти, об'єкти та зміст договору, але вони дещо розмиті і несистематизовані.

2. На с. 48 автор не погоджується з науковими позиціями відомих вчених-цивілістів, які визначають ціну як істотну умову договору купівлі-продажу. Вважається, що наведена нею аргументація недостатня, тим більше, що на с. 62 дисертації Полуніна О.О. пише: «…що стосується ціни, то вона зазвичай не є істотною умовою договору купівлі-продажу. Однак для договору роздрібної купівлі-продажу, виходячи з п. 1 ст. 706 ЦК ціна є істотною». Виходячи з того, що договір роздрібної купівлі-продажу є різновидом договору купівлі-продажу, її доводи, все-таки, не є достатньо аргументованими.

3. У п. 8 загальних висновків автор пише, що з метою пожвавлення роздрібної торгівлі слід здійснити лібералізацію законодавства України у сфері регулювання електронного цифрового підпису, оскільки чинний порядок його отримання не сприяє розвитку підприємництва у нашій державі. Виникає питання - яким чином буде здійснюватися лібералізація? Необхідна додаткова аргументація даної позиції.

4. Підрозділ 3.3. «Наслідки порушення договору роздрібної купівлі-продажу» цікавий та інформаційно важливий, але, приділивши йому майже 40 сторінок тексту, автор дещо вийшла за межі пропорційного поділу змісту роботи. У цьому підрозділі можна було б уникнути дослідження відносин між виробником і продавцем з однієї сторони та особою, яка повинна здійснювати гарантійний ремонт товарів, з іншої сторони. До речі, цей текст займає 5 сторінок.

Проте зазначені зауваження носять умовно-рекомендаційний характер і не можуть вплинути на позитивну оцінку роботи в цілому, оскільки більшість із них не стосується основних, концептуальних положень дисертації.

Підсумовуючи аналіз дисертації Полуніної Ольги Олександрівни, можна дійти такого загального висновку: вона є послідовним, системним, обґрунтованим та завершеним дослідженням за спеціальністю 12.00.03, відповідає основним вимогам, що висуваються до такого виду робіт (п. 11, 13 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника» від 24 липня 2013 р. № 567), а її автор заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право.

Кандидат юридичних наук, професор,
професор кафедри цивільно-правових
дисциплін Одеського державного
університету внутрішніх справ **С.В. Резніченко**

13. 11. 2016 р.

Підпис Резніченко
Перший проректор
ОДУВС С.В. Алфьорова